

GOIGS DE SANTA MARIA D'ÀNEU

Patrona de les Valls d'Àneu - Pallars Sobirà-Bisbat d'Urgell

Verge pura, sense esmena;
i Reina de nostres cors:
*Sou de gràcia tota plena
vida i llum dels pecadors.*

Vós circumda la Noguera
d'escumes i de remor,
d'espills d'argent la Mullera,
les vernedes de frescor;
la prada flors vós ofrena,
els aneuencs sos amors.

De la gòtica Deodata
hereteu el lloc sagrat
quan dels alarbs el rescata
la brava gent del Comtat.
Sisebut ja l'anomena
del Bisbat entre els majors.

Quin Arnau Bisbe us bastia
després un novell casal?
Fou obra d'Estefania,
dels comtes Ramon o Artau?
De la centúria dotzena
vesteix les gales millors:

I apareixeu figurada
en los frescos absidals,
de simbolismes voltada
i obradures orientals,
rebert dels Tres Reis l'estrena,
del món gentil els honors;

Més ençà sagrada l'cona
un art novell ha esculpit,
quan ja l'ogiva estalona
el sant temple revellit.
*De la Gràcia ara us nomena
Senyora el poble piadós.*

Com a *senyora i majora*
presidiu el *Bon Consell*:
vostre nom serà penyora,
per la Vall tota, i segell

— Pregueu per nosaltres Santa Mare de Déu

d'una justícia serena,
d'un govern noble i gloriós:

I els deu amb la fe cristiana
el sentit de l'equitat,
de la dignitat humana,
de la santa llibertat
d'esperit, que el cor alena
dels vassalls i dels senyors.

Mants segles fóreu servida
d'un cenobi d'Agustins
ací desgranant la Vida
d'un estol de Serafins
que la garlanda vós trenca
de sos cànctics i llaors.

D'ací volen a l'Hospici
i al col·legi que han fundat

a Esterri per son ofici
d'ensenyança i caritat;
talment un rusc que eixamena
dels vergers d'aquest redós.

Cada lloc, cada llinatge
de la Vall, per vot cabdal,
us ve a retre l'homenatge
de fidel visita anyal;
l'instint filial els mena
a la mare que sou Vós.

De sant Lliser l'aigua eixida,
un dia vostre romeu,
ací estesa i beneïda,
a deçà del Pirineu
les aigües del cel avena,
de la pluja ens duu socors.

Si un flagell la terra assota
el detura vostra mà
que un aplec de la Vall tota
mai no deixeu d'escoltar
i per Vós el Cel ordena
i ens tramet els seus favors.

¡Oh Mare i Reina, Maria,
que a tots mostreu la Salut,
a una nova Epifania
atraieu el món perdut;
arrenqueu-li la cadena
dels paganismes traïdors;

I a la Vall d'on sou Princesa
amb dues mans beneïu;
puix sou arca de puresa,
a la gent d'Àneu guarniu
de virtuts de tota mena,
gardeu de vicis i errors.

Puig de gràcia tota plena
sou i llum dels pecadors,
¡oh gloriosa Natzarena,
pregueu pels fills moridors.

—Perquè siguem dignes de les promeses de Jesucrist

PREGUEM:

Oh Déu, que heu premiat el gènere humà amb la salut eterna per la feconda virginitat de la Verge Maria; us demanem que sempre sentim la intercessió d'aquella per la qual vam ser dignes de rebre l'autor de la vida, Jesucrist, Fill vostre. Amén

GOIGS DE SANTA MARIA D'ÀNEU

ESTROFES

Vós cir - cum-da la No - gue - ra d'es - cu - mes i de re - mor d'es - pills d'ar - gent la Mu - lle - ra, les ver - ne - des de fres - cor; la pra - da flors vos o - fre - na, els a - ne - uencs sos a -

TORNADA

mors Sou de grà - cia to - ta ple - na vi - da i llum dels pe - ca - dors

RESUM HISTÒRIC DE SANTA MARIA D'ÀNEU

La primera vegada que s'esmenta l'església de Santa Maria d'Àneu és a l'acta de consagració de la catedral d'Urgell, l'any 839: «Anabiensis quoque Sancte Marie que holim vocaverunt locum Sancte Deodate». En primer lloc ens diu que abans s'anomenava "Santa Deodata", nom d'indubtable sabor visigòtic, cosa que ens indica que un temple visigòtic era preexistent a la invasió musulmana. Autors com Ramon d'Abadal o A. Pladevall ens parlen d'una suposada organització de la diòcesi entorn de cases monàstiques subjectes al bisbe d'Urgell. Cebrià Baraut concreta que la reforma carolíngia, protagonitzada al nostre Bisbat per sant Benet d'Aniana i el Bisbe Possedoni d'Urgell, difon el monaquisme benedictí —segons decret del Concili d'Aquisgrà del 817— per tota la nostra diòcesi, substituint el monaquisme visigòtic. Potser aquest seria el motiu del canvi de nom de santa Deodata per Santa Maria? No es pot descartar que Santa Maria d'Àneu fos un establiment monàstic, però, encara que al Pallars i Ribagorça hi ha memòria de vint cases monacals regides pel codi benedictí, no consta documentalment aquest fet a les valls aneuencs.

L'església romànica primitiva, amb estructura basilical de tres naus, amb absis central —que avui encara es conserva—, dues absidioles laterals i voltes d'aresta, fou construïda a la primera meitat del segle XI. Adornaven l'absis pintures murals romàniques del cercle del mestre de Pedret, de finals del segle XI. Aquestes constitueixen un dels conjunts més importants de pintura romànica catalana per la seva qualitat plàstica i la seva originalitat iconogràfica. Presenten la figura de la Verge mostrant l'Infant als reis, que es troben situats asimètricament als dos costats de la conca absidal.

Aquest temple passa a ser canònica de l'orde dels eremites de sant Agustí, a partir de 1216. Ens diuen les cròniques agustinianes que són creades a Espanya, aquest any, les Províncies de l'Orde. I la Província de la Corona d'Aragó, estava composta de dotze Convents, entre els quals figuren —com ens diu el P. J. Jordán— els de «Valdaneo, Valdaran, Sta. Eulalia del Campo, Sta. Ana de Barcelona y los de Gerona, Tarragona y Lérida».

Les primeres notícies documentals autèntiques sobre la canònica agustiniana de Santa Maria daten del 12 d'agost de 1499. Feia vuit anys que el comte Hug Roger III, havia capitulat davant el duc de Cardona, l'any 1491. Era la fi del comtat del Pallars. Ferran II passà al duc D. Joan Ramon Folch, el comtat del Pallars, convertit en marquesat. El citat document, doncs, ens confirma la presència dels pares agustins, gràcies a l'ajuda del citat marquès: «...se funda una misa en lo monastir de la Mare de Déu de Àneu ab la caritat de 15 ll. anuals, pagaderas per dit Excelentísim Senyor, baix obligació de todas las rentas y productos que percebeix de sos vasalls».

Però un document del marquesat del Pallars, datat el 24 de març de 1518, demana almoines per reconstruir el monestir i l'església, que estaven en gran ruïna, i diu que el duc era el patró, protector i defensor. Si hi havia ruïnes vol dir que el convent i l'església estaven abandonats, per tant, des de feia molt de temps. Segurament des del temps de la "pesta negra" de l'any 1348, en què, en morir molts religiosos, aquests devien abandonar la vall. Per això el marquès del Pallars, com a «patró», en retornar els agustins, conduïa la reforma, com, també, ens ho confirma el capbreu d'Escalardre de 23 d'agost de 1669. Per aquests anys, doncs, devia quedar restaurat el temple tal com el veiem actualment, amb una sola nau, coberta amb una estructura d'embigat de fusta sobre cinc arcs de diafragma, de perfil apuntat. L'estat ruïnós de l'edifici de finals del segle XV feia impensable mantenir les absidioles romàniques laterals, com l'estructura basilical de tres naus, però, per sort, permetia conservar l'absis central, amb les seves pintures.

Ignorem el nombre de conventuals que integraven la canònica de Santa Maria. No obstant, a principis del segle XVI, eren pel cap baix cinc. Ho veiem en un altre document, amb data de l'11 de gener de 1513, que ens parla del viatge que van fer cinc frares, per tal de fer homenatge al difunt marquès del Pallars, pels favors que d'ell havien rebut. Hem de suposar que el convent no devia quedar buit, i per tant podem pensar que la comunitat era més nombrosa.

La vida de la canònica, però, va minvant de mica en mica. De manera que les visites «ad limina» dels Bisbes d'Urgell dels anys 1717 i 1723 ens notifiquen que al Convent de Santa Maria només hi havia el prior, el sotsprior i un germà llec. El 19 d'agost de 1770, en acte d'arrendament que fan a un nou masover, hi consta el nom dels únics pares del Convent: eren el P. Alipi Bonventura Guixeras, prior, el P. Francesc Moret, sotsprior i Fr. Francesc Llach, germà d'obediència. En no poder mantenir un nombre suficient de religiosos a la vall, el Pare General encomana al Pare Provincial de la Corona d'Aragó, aleshores el P. Xavier Agustín, que extingeixi el Convent de Santa Maria d'Àneu, i aquest ho fa l'agost de 1771. Però el 12 de maig de 1772 es crema el Convent i amb ell tots els papers de propietat, cosa que retarda la venda de l'heretat. Per aquest motiu el Capítol Provincial, reunit a Barcelona, nomena procuradors al P. Joan Mitjavila i al P. Antonino Puig, el 25 d'abril de 1774. Aquests, després dels tràmits corresponents, venen a Francisco Especier i Casau, pagès de casa "Arnaldo" de Son, tota l'heretat de Santa Maria, el 2 de novembre de 1774. L'església, però, passa a ser patrimoni del deganat d'Àneu, que continua fent-ne el centre espiritual de la vall.

Per això tots els pobles de la contrada hi acudien en peregrinació, un o dos cops a l'any, a venerar la seva Patrona. Quan hi havia sequera, s'organitzava «l'aplec de la vall» al Santuari, on es congregaven tots els pobles aneuencs, precedits de les banderes i insígnies de cada parròquia, per demanar amb fe i devoció a Santa Maria benedició per a terres, ramats i persones. El dia 13 de maig de l'any 1943 es entronitzada una reproducció idèntica de la imatge de Sta. Maria —talla policromada del segle XIII— cremada durant la guerra. Finalment, i degut al descens demogràfic, tots els pobles aneuencs destinen un únic dia —el dia 1 de maig— per retre homenatge, agermanats, a la Mare, «Reina dels nostres cors».